

יומא נו

משה שווערד

1. רש"י מסכת יומא דף נה עמוד ב

הלוקח יין מבין הכותיים – [1] קודם שגזרו עליהם, ואין לו כלים להפריש לתוכן תרומות ומעשרות.

2. תוספות מסכת יומא דף נה עמוד ב

הלוקח יין מבין הכותיים - דתניא גרסינן ולא גרסינן דתנן שאינה משנה בשום מקום ובמסכת דמאי פ"ז (משנה ד) יש משנה אחת שלא נשנו בה אלא דברי רבי מאיר סתמא ואף על גב דרבי מאיר גזר על יינן בפרק קמא דחולין (דף ו.) [1] הכא קודם גזירה איירי ור' יוסי ור' שמעון אף על גב דסבירא להו במנחות פרק ר' ישמעאל (דף סו:) תורמין משל כותים על של נכרים ומשל נכרים על של כותים דכותים גרי אריות הן [2] מכל מקום כיון דפורשין מע"ז יותר מנכרים ומחזיקין בתורה שבכתב גם את אלהיהם אינם עובדים כמו שהיו עושין בבית ראשון משום הכי כשגזרו על סתם יינן של נכרים לא גזרו על של כותיים אף על פי שגזרו על פיתן כמו לר"מ קודם שגזרו עליהם שהיה יינן מותר ופיתן אסור [3] אי נמי הכא מיירי במטהר יינן ודוקא נקט מבין הכותים אבל מבין עם הארץ דין אחר יש לו כדקתני במס' דמאי בסיפא דבדמאי לא קתני שני לוגין שאני עתיד להפריש לפי שעמי הארץ לא נחשדו על התרומה כדאיתא בשלהי מסכת סוטה (דף מח.) אף על גב דאמר בפרק שלשה שאכלו (ברכות דף מז:) הני כותאי עשורי מעשרי דבמאי דכתב באורייתא מזהר זהירי? [?] הני מילי כשהם בעצמם אוכלין אבל כשמוכרין לאחרים לא חיישי על לפני עור לא תתן מכשול ואף על פי שאינן חשודים על הגזל? [?] עמי הארץ נמי לא חשידי על הגזל [א] ואפילו הכי חשידי על המעשרות דלא חשיב להו גזל לפי שהוא ממון שאין לו תובעין [ב] ועוד כל כמה דלא הופרש לא חשיב להו גזל [ג] ועוד סומכים הכותים אהא דדרשינן פרק השוכר את הפועלים (ב"מ דף פח:) ואכלת ולא מוכר...

3. חידושי הרשב"א מסכת חולין דף יד עמוד א

הא דאמרין ... [1] וכתב הרמב"ן ז"ל בשם גאון ז"ל דלמ"ד יש ברירה באומר שאני עתיד להפריש מהני דכשהוא מפרישו הוברר הדבר למפרע שעל מה שהפריש חל המעשר ושיריה ניכרין הן למפרע אף על פי שלא היו ניכרין בשעת קריאה ובשעת שתייה.

4. רש"י מכות דף יט/ב

תרומה בעוקציה כו' - [2] דבעי ראשית שיהא שיריה ניכרין והלכך בעינן סיום והאי דתנן (דמאי פ"ז מ"ד) שני לוגין שאני עתיד להפריש הרי הן תרומה במקומן פליג אהא דלא בעי ראשית שיהא שיריה ניכרין:

5. תוספות מסכת יומא דף נו עמוד א

עשרה מעשר ראשון תשעה מעשר שני – [1] לאו דווקא שהרי כיון שכבר נטל מן הק' שני לוגין לתרומה אינו עולה י' שלימים למעשר ראשון ותשעה למעשר שני מן הנותרים ואין לומר דחיישינן שמא הכותי תרם תרומה גדולה ולהכי אין למעט בשביל התרומה ממעשר ראשון וממעשר שני וצריך לתקן עדיין אותם שני לוגין דשמא כבר הורמה התרומה ונמצא שהם זקוקים למעשר והמעשרות נמי צריך לחזור ולתקן דילמא הוה ליה מרבה במעשרות אין לומר כן דאם תיקן הכותי תיקן כראוי ואם לא תיקן לא תיקן כלל כדפי' לעיל.

6. תוספות סוכה דף כג/ב

עשרה מעשר ראשון תשעה מעשר שני – [1] לאו דוקא דכבר הפריש מן המאה שני לוגין לתרומה גדולה ונמצא חסר מהנך עשרה ותשעה מעשר של שני לוגין דהיינו חומש הלוג וכן גבי תאנים דמסכת דמאי (פ"ז מ"ה) ומיהו יתכן שהפריש שנים ממאה ושנים דהא זמנין דמפריש נמי אחד מששים כדתנן במסכת תרומות פרק רביעי (מ"ד) תורם כדעת בעל הבית אחד מששים פחת עשרה או הוסיף עשרה תרומתו תרומה כדאמרין בכתובות פרק אלמנה (דף ק.) דאיכא תורם בעין רעה ויש מפרשים משום דכותים שמא הפרישו תרומה גדולה והשאר לא הפרישו ולכך אין מתמעט יעור המעשר ולא יתכן לומר כן בתאנים של טבל דמסכת דמאי פרק שביעי [2] ועוד יש מפרשים משום דחטה אחת פוטרת את הכרי אינה ממעטת את המעשר אפי' כשמרבה בתרומה וגם זה לא יתכן כלל:

7. תוספות הרא"ש מסכת יומא דף נו עמוד א

עשרה מעשר ראשון תשעה מעשר שני. לאו דוקא אלא מעט פחות כפי שמגיע לשני לוגין שהפריש לתרומה גדולה, ואין לומר דחיישינן שמא הפריש הכותי תרומה גדולה וצריך להפריש עשרה שלימים למעשר ראשון ותשעה למעשר שני כדי לתקן אותן שני לוגין של תרומה שלא יאכל הכהן טבל, וגם צריך לתקן אותו היתרון פעם

שנית דשמא הוה ליה מרבה במעשרות, דהא ליתא דאם תיקן הכותי פשיטא דתיקן כראוי ואם לא תיקן לא תיקן כלל כדפרישית לעיל, [2] וי"מ דכל המתקן כראוי צריך להפריש עשרה ותשעה שלימים משום דחטה אחת פוטרת את הכרי והמותר הוי טבל ביד הכהן, וליתא דנהי דחטה אחת פוטרת את הכרי מ"מ כל מה שירצה יפריש דתרומה ניטלת באומד ובמחשבה ובלבד שלא יעשה כל גרנו תרומה דבעינן ראשית ששיריה ניכרים.

8. גליוני מנחת חן

ע"י תוס' סוכה כ"ג: ד"מ משום דחטה אחת פוטרת הכרי ע"כ אינה ממעטת את המעשר אפי' כשמרבה בתרומה, אולם בתוס' הרא"ש כאן דחה את זה, דמ"מ כל מה שמפריש יותר מחטה הוי תרומה ממש, ושפיר ממעטת את המעשר. ועי' בערוך לנר סוכה שם, דזה דוקא כשמפריש התרומה לכתחי' בב"א, אבל אם אחר שהפריש כבר תרומה רצה להרכות, אז אינו ממעט במעשר.

9. דף על הדף יומא דף נו עמוד א

בגמ': ומיחל ושותה מיד וכו'. [1] וברש"י דמה שיש בידו לתקן - יתקן וכו'. וכתב חכ"א בקובץ קול התורה (קובץ מ"ט ע' ס'): ולכאורה צ"ע דכיון דס"ל דיש ברירה למה לא נמסוך עליה גם לכתחילה. [2] וע' בריטב"א סוכה כ"ג. שכתב להדיא דבמקום שאפשר שלא לסמוך על ברירה לא סמכינן, וצ"ב כנ"ל.

והמבואר מזה דלמ"ד יש ברירה אין הכוונה שחל ע"פ מה שגלוי כלפי שמיא, אלא הכוונה שחל ע"פ מה שעומד להיות לפי המצב של עכשיו, ובוה נחלקו ר"מ ור"י אי סמכינן ע"ז שמה שהיה עומד להיות הוא מה שהיה. וע"כ א"ש דגם למ"ד יש ברירה במקום שאפשר שלא לסמוך לא סמכינן. ובוה מבוארת נמי שיטת רש"י בחולין י"ד. דגם למ"ד אין ברירה אין הכוונה שלא חל כלל, דודאי חל, אלא דא"א לברר על איזה מהן חל, והיינו כנ"ל דלא סמכינן דמה שהיה עומד להיות הוא מה שהיה (וע"ע בחדושי הגרנ"ט על גיטין סי' פ"ב).

10. תוספות מסכת יומא דף נו עמוד ב

רבי יהודה ור' יוסי ור' שמעון אוסרין - תימה מנא ליה דטעמייהו משום דאין ברירה הא קתני בהדיא טעמייהו משום בקיעת הנוד וי"ל דלא היה נ"ל שזה יהא עיקר טעם לחוש לבקיעת הנוד ליום אחד ומה שהקשו לו מבקיעת הנוד אף על גב דאינהו גופיהו לית להו האי טעמא י"ל שהיו ברצון מחזירין אותו והיו מקשים לו כל מה שהיו יכולין רק שיחזור בו ...

11. שערים מצויינים בהלכה

הנוד, ותירצו דהמקשה סובר דאין עיקר טעם לחוש משום בקיעת הנוד ליום אחד. והביאור בזה עפ"י מה שכתבו התוס' לעיל (ב. ד"ה וחכ"א) ובתוס' ישנים לעיל (יג. ד"ה מיתה) דלא חיישינן למיתה ליחיד על יום אחד, והכא נמי בקיעת הנוד הוא כמו מיתה ליום אחד. ועי' מה שכתבנו במס' עירובין (לז: ד"ה אמרו לו) ביותר ביאור.

דף נו: ר' יהודה ור"י ור"ש אוסרין. הקשו התוס' מנ"ל דטעמייהו משום דאין ברירה, הא להלן אמרו הטעם משום בקיעת

12. פני שלמה מסכת יומא דף נו עמוד ב

הא דהשיב ר"מ לרבנן לכשיבקע, צריך תלמוד דמשמע האי לישנא שלא כדרך לשון חכמים שדברו בנחת, ולשונם זך וקב ונקי. ונ"ל דה"ק, דהנה נ"מ רבה איכא אם נימא דטעמא דרבנן משום דס"ל אין ברירה, א"כ אפילו אם עבר והפריש כה"ג אין תרומתו תרומה, משום דמתחילה אין ברירה. אבל אם נימא טעמא משום בקיעת הנוד, דדיעבד מותר אם לא נבקע הנוד. אמנם ר"מ ידע ברבנן דאסרו אפילו בדיעבד, שפיר

השיב להם לכשיבקע שפיר נתנו טעם. אבל אם לא יבקע ע"כ ס"ל דאין ברירה, ובה לא מודה ר"מ. ולפ"ז מתורץ קושית התוס' בד"ה ר"י ור"י יוסי ור"ש, שהקשו תימא מג"ל דטעמייהו משום דאין ברירה, כיון דבהדיא קתני טעמא משום בקיעת הנוד. ולפי הנ"ל י"ל דמתוך תשובתו של ר"מ נשמע שפיר דס"ל לר"י באמת אין ברירה.

13. שערים מצויינים בהלכה

דף נו. ומיחל ושותה מיד דברי ר"מ, ר' יהודה ור"י ור"ש אוסרין, פרש"י דר"מ סובר יש ברירה והוא שותה חולין. והשתא צ"ע בדברי ר"י ור"י ור"ש, אי אין ברירה היינו ששותה תרומה, או דילמא אין ברירה והוא טבל, וכמו דאיתא להלן שמא יבקע הנוד ונמצא שותה טבלים למפרע, ע"י מה שכתבנו במס' עירובין (לו: ד"ה אמרו לו לר"מ). וכעת ראיתי שעמד על זה בקונטרס קהלות יעקב, אי אין ברירה היינו שא"א לברר חלק התרומה וחלק החולין, ומדומע הוא דמעורב תרומה וחולין יחד, ומותר לכהנים לאכול ולשתות, ולישראל אסור לעולם, או נימא דדיבורו לא חל כלום והוא טבל, ולאחר השבת יכול לתקנו ומותר לישראל חלק החולין, והביא דברי הרמב"ם (מעשר פ"ז ה"א) "מי שהיה לו מאה לוג יין טבל מה"ת, ואמר שני לוגין שאני עתיד להפריש הרי הן תרומה כו', לא יתחיל וישתה כו' אלא יפריש מקודם ואח"כ ישתה, ואין אומרים בשל תורה נחשוב כאילו נכרר עד שיכרר", והרי מוכח דאין דיבורו חל כלל, והקשה בקהלות יעקב ממש"כ הרמב"ם בה' גירושין (פ"ג ה"ד) "אמר לסופר כתוב ולאיזה שארצה אגרש בו כו' הרי זה ספק גירושין", והרי דדיבורו חל והוא ספק, וע"י שם מה שתירץ. | ובעיקר דברי הרמב"ם דמבואר מדבריו דאין דיבורו חל כלל והוא טבל כמו שהיה, ע"י ברש"י במס' חולין (יד. ד"ה אוסרין) משום דלית להו ברירה וחיישינן שמא תרומה שתה, וזה שלא כדברי הרמב"ם.

14. חידושי הריטב"א מסכת עירובין דף לו עמוד ב

אמר רב(א) ליתא למתניתין מקמי או וכו'. כבר פירשתי במסכת גיטין ובמקומות אחרים דיני ברירה והארכתי בה הרבה בס"ד, [1] וכללא דנקטינן מינה שאין דין ברירה אלא בדבר שהוא תלוי וראוי לחול ולהתברר על אחד משני דברים או על זה או על זה ועומד להתברר בסוף אבל עכשיו לא נתברר, ולכשיתברר יש לנו צורך לדון אותו בירור למפרע כאילו נתברר מעכשיו, וכדאמרינן התם דכולה שמעתין

גבי עירוב שמתברר מקום העירוב למחר וצריך לדון בו למפרע כאלו נתברר היום בבין השמשות, אבל כל שאין צריך להתברר למפרע אין כאן דין ברירה, גם כל שאין ספיקו מתברר בסוף באחד משני דברים אלא שהוא מוטל על דבר אחד לבדו אלא שהוא ספק אם יהיה לו או לא יהיה אין כאן דין ברירה.

15. תוספות מסכת יומא דף נו עמוד א

דברי ר' מאיר - משמע הכא דאית ליה לר' מאיר ברירה ובפ' יש בכור (בכורות דף מח.) אמר דסבירא ליה כרב אסי דאמר האחין שחלקו מחצה יורשים ומחצה לקוחות דמספקא ליה אי כלקוחות אי כיורשים אלמא מספקא ליה אי אית ברירה אי לא ויש לחלק בין הכא שמתנה ומברר דבריו לההיא דהאחין שחלקו שאינן מתנין ומבררין כלום... בר"פ כל הגט (שם דף כה:): [2] ופרש"י שם הטעם דחשיב ליה ברירה משום דאין זה כשאר תנאים שאדם מתנה בגט שבידו לקיימו כשהוא מתנה עליהם וכשנתקיים התנאי הוי גט למפרע דהתם לאו משום ברירה הוי גט אבל הכא דאין בידו ובשעת התנאי הוא ספק והתנאי מתקיים מאיליו אי לאו משום ברירה לא הוי גט עכ"ל ליה ברירה ויש לחלק לפי שמניח שני עירובין ואין נראה ועוד קשה הא דאמר בפרק כל הגט (שם דף כה:): הריני בועליך על מנת שירצה אבא שהוא דרך תנאי וקרינן ליה ברירה אלא פרש"י עיקר דאף על גב דדרך תנאי הוא כיון דתולה אותו בדבר שאינו בידו קרינן ליה ברירה.

16. יד בנימין- עירובין דף לו

במשנה מתנה אדם על עירובו ואומר כו' אס זא חכס מן המזרח עירובי למזרח וכו' פי' הגרע"א ז"ל צדו"ח משום דמדרבנן יש צרייה אצל אילו הי' דאורייתא לא הי' מהני תנאי, והטעם הציא מהר"ן פ' כל הגט בשם הרמב"ן דאינו דומה לכל תנאי שאדם מתנה ולא אמרי' צי' "אין צרייה" דהתם מתנה על דבר א' כגון אס ימות יהא גט ואס לא ימות לא יהיו גט, וה"ה אילו התנה אס יבוא החכם יהא עירוב ואס לאו לא יהא עירוב לא הי' תלוי בצרייה, אצל המתנה על שני דברים כגון כחוב גט לאיזו שתאז צפתח תחילה וכן הכא במתני' אס יבוא למזרח עירובי למזרח ואס יבוא למערב עירובי למערב זה תלוי בצרייה.

ותמה צוה טובא הגרע"א ז"ל דאמאי מיקרי הכא מתנה על שני דברים דהתינה אס הי' עירוב א' קונה לו או למזרח או למערב, אצל מכיון שהניח צ' עירובין וכל א' הוא עירוב צפ"ע ואין העירוב של מזרח פועל כלל למערב וכן צהיפון, ולגבי כל א' הוי מתנה לדבר אחד דהא כשמניח צמזרח ואומר אס יבוא מן המזרח יהא עירובי זה עירוב ואס לאו יהא עירובי צטל מהני וכן איפכא, וא"כ כיון שכל א' צפ"ע מהני תנאי למה יגרע כאן שמניח צ' עירובין ומתנה הרי הוי כמתנה על כ' א' צפ"ע, והניח צצ"ע"ג וכ"ה צמורע"ק, ועי' צוה צס' "חזות קשות".

ובחזו"א לדמאי סי' ט"ז ס"ק ד' ראיתי שכ' וז"ל: "הא דאמרי' אס זא חכס למזרח עירובי למזרח כו' ואע"ג דכל עירוב (צפ"ע) לא התנה עליו אלא קיומו וציטולו (פי' ואין לכאף כאן צירור של צ' צדדים) מ"מ עיקרו הוא שציתתו והוא מתנה על שציתתו צא' מצ' המקומות העמידין להתברר איזה מהן והפת שהניח אינו אלא הכשר שיוכל לקנות שציתה, ומיהו מה שקונה שציתה צמקומו לא חשיב קנין דוה מילי דממילא כל זמן שלא עקרו, וצמורע"ק

הניח צ"ע ולהאמור ניחא" עכ"ל. וכונתו אפשר דנהי דכשמתנה רק על זד א' ואומר אם יזוא חכם מן המזרח עירוני למזרח ואם לאו עירוני בטל דמהני ולא תליא בצרייה (אף דאם אין קונה עירוני למזרח הרי קונה שציתמו ציתו מ"מ לא מיקרי צ' זדדים משום דמה שקנה שציתה ציתו לא חשיב קנין אלא זה מילי דממילא אחי) אעפ"כ כשמתנה על צ' זדדים ואומר אם יזוא מן המזרח עירוני למזרח ואם יזוא מן המערב עירוני למערב אף שכל עירוב הוא צפ"ע מ"מ עיקרו הוא שציתמו ר"ל העיקר תליא היכן יקנה השציתה אם למזרח אם למערב והפח שהניח אינו אלא הכשר כדי לקנות שציתה וכיון דהעיקר תליא היכן יהי השציתה ולגבי ספק השציתה יש כאן צ' זדדים העמידים להתזרר אם למזרח או למערב ושייך שפיר לצרייה ודו"ק.

17. שפת אמת על יומא דף נה/ב

בגמ' ר"י לית ליה כתיבה כו' ונעביד תרי ולכתוב כו', לכאורה נראה דלרבנן דס"ל שהי' ב' כנים וגם אית להו כתיבה אה"נ דהי' כתוב על כל א', מיהו י"ל דלא הי' צריך כתיבה למאי דמסקינן לקמן דבל"ז איכא היכרא דהאי נפיש והאי זוטרי והאי חיוור והאי סומק | ולא ס"ל לרבנן כר"י דחייש משום חולשא דכ"ג לאו אדעתי' וגם הרמב"ם לא הזכיר שהי' עליהם כתיבה]:

18. ספר איזהו מקומן

אימא הניח דם השעיר ונטל דם הפר - הרמ"א בהל' ס"ת (קמו. א.) פסק דכשמרציאין שני ספרי תורה אין מסלקין הראשונה עד שיניחו השניה על השולחן שלא יסיחו דעתם מן המצוה.

והקשה המג"א (ס"ק י"א-ליון גלהש"ס) מסוגיין דמסקינן לרבנן דמניח תחילה דם השעיר ואח"כ נוטל דם הפר, ומבאר מחצית השקל דכונתו להקשות דמוכח שצריך לגמור תחילה מצוה הראשונה קודם שיתחיל בשניה, ודלא כרמ"א, ותירץ המג"א דשאני הכא דאי אפשר

בע"א, שהרי צריך ליטול המזרק בימינו, וא"כ אינו יכול ליטול דם הפר בימינו קודם שיניח דם השעיר.

והפמ"ג (צא"ח) חילק באופן אחר: דהכא הוה ביוש למצות דם השעיר אם יטול דם הפר תחילה, משא"כ בס"ת דתורה אחת היא ומה שכתוב בזה כתוב בזה.

19. שערים מצויינים בהלכה

ההוא דנחית קמיה דרבא כו' אימא הניח דם השעיר ונטל דם הפר. וכן הוא בנוסח הספרדים "אתה כוננת". ועי' ברש"י שהיה אומר סדר יוה"כ בתפלה כמו שאנו אומרים. וכתב הריטב"א בשם בעל העיטור לאחר שהביא דברי רש"י אלו, דשמעינן מהכא דהיה אומר בלשון המשנה דהוא מבורר ואינו סתום, וכגון אתה כוננת שחיבר יוסי בן יוסי, דאם היה אומר בלשון סתום לא היה רבא מקפיד. ועי' מה שכתבנו לעיל (לו:) בענין נוסח "אתה כוננת". ועי' מה שכתבנו לקמן (סז:) בשם התו"י, דרבינו תם אמר נוסח "אתה כוננת".

20. ספר איזהו מקומן

ת"ר וכן יעשה לאהל מועד מה ת"ל כשם שמזה לפני ולפנים כך מזה בהיכל - לשון הרמב"ם (יוט"פ ג. ה.) "וחזור מזה בהיכל על הפרוכת מדם הפר וכו' שכך נאמר בדם הפר על הכפורת ולפני הכפורת". ותמוה אמאי מייתי מהאי קרא, ובברייתא בסוגיין ילפינן לה מקרא ד'וכן יעשה' - עי' מש"כ הלח"מ, ובהגהות מים חיים (ספר הליקוט'ט), ובתו"ט.

21. קונטרס בענין עבודת יו"כ - גריד"ס

נו: — ת"ר וכן יעשה לאהל מועד וכו'. הזאות דקודש הקדשים התייחסו למקום הארון — אשר היה מקום בפני עצמו וכדמוכח מדעת רבי יהודה (מנחות כז:). דרק בנכנס אל פני הכפורת חייב מיתה משום ביאה ריקנית — ולא לחפצא של הארון. והראיה שהרי בבית שני לא היה שם ארון והיו ההזאות מתקיימות על אבן השתיה שהיתה במקומו. אך לגבי הזאות הפרוכת יש להסתפק האם אף הן מתייחסות, במקביל, למקומה או שמא לחפצא של הפרוכת. [והנה יעויין להלן נח: דמבואר שבהזאות הפרוכת של פר ושעיר דיוה"כ היה הכהן עומד בין מזבח הקטורת לפרוכת, אך בשאר פרים ושעירים הנשרפים היה עומד חוץ למזבח ומזה]. ובהסבר הדבר ניתן כמובן לומר שאין זו אלא גזירת הכתוב לגבי עמידת מקום המזה. אך יותר נראה שמשתקף כאן חילוק עקרוני בין אופי ההזאות. דבשאר פרים ושעירים מתייחסת ההזאה לחפצא של הפרוכת, ובכך כל שעומד בהיכל ומזה כנגדה כשר ואין טעם לקבוע מקום לעמידתו. אך הזאות היכל דפר ושעיר

ביוה"כ אינן קיום בפרוכת אלא במקומה שכן לגבי עבודת יוה"כ מוגדר האזור שבין מזבח הזהב לפרוכת כמקום בפני עצמו. ואף שבשאר השנה כל ההיכל מקום אחד, ביוה"כ הוא מתפצל. ומקרא מלא דיבר הכתוב, "ויצא אל המזבח אשר לפני ה'", הרי שהמעבר מחלק אחד של ההיכל לחלק אחר מתואר כיציאה, ועל כרחנו שמדובר במקומות חלוקים. ובכאן גם סמוכים למה שכתב אא"ז ר' חיים זצ"ל בחיבורו (פ"ה הל' עיוה"כ הל' א') שרק הזאות פרוכת קרויות עבודת פנים לרמב"ם אך לא הזאות מזבח הזהב. וכן יש להוכיח חילוק המקומות בהיכל מן הברייתא לקמן (סא.): "ת"ר וכלה מכפר את הקדש זה לפני ולפנים אהל מועד זה היכל מזבח כמשמעו מלמד שכולן כפרה כפרה בפני עצמן". הרי שחילוק קה"ק מהיכל מקביל לחילוק היכל — כלומר, פרוכת — ממזבח; והיינו ששניהם מעורים בחילוק המקומות. ונראה שעל רקע זה יש להבין מה שהכהן צריך לעמוד בין מזבח לפרוכת בהזאות היכל דיוה"כ. דנקבעה הלכה שהכהן חייב לעמוד במקום אליו אמורה העבודה להתייחס כשהוא מבצעה. ומטעם זה הרי הוא עומד בין הבדים כשמקטיר הקטורת לפני ולפנים, ואף שודאי שמבחינה מעשית יכול היה להקטירה גם בעומדו מן הצד, אלא שהיות והקטרה זו נאמרה ביחס למקום הארון ולא בארון עצמו הוא צריך לעמוד שם בשעת ההקטרה. והוא הדין בשעת הזאת דמים בהיכל שהוא צריך לעמוד בין מזבח לפרוכת שרק אזור זה הוא מקום הפרוכת ביוה"כ. וכל זה כמובן מבוסס על ההנחה שבמקביל להזאות קדש הקדשים אף הזאות הפרוכת הן דין במקום, וכן אמנם נראה נכון. ואף על פי כן יתכן שאם אין פרוכת לא יהיה ניתן להזות על המקום שבו היא היתה אמורה להיות — ובמקביל להזאה והקטרה על אבן השתיה בקה"ק — דיתכן שכל שאין פרוכת מופקע אף שם מקום פרוכת.

22. ספר בניהו בן יהודע על יומא דף נו/ב

אמר ליה ההוא מינאה לר' חנינא השתא ברי טמיאי אתון וכו'. כך הגרסא בעין יעקב. וכתב הרב פתח עינים ז"ל דרגילי המפרשים לומר כל מקום שמזכיר השאלה בשם מין עיקר שאלתו לבא לדברי מינות עיין שם. ונראה לי בס"ד דידוע דהמינים טוענים לעבוד עבודה זרה משום מתוך גדולת העבד ניכר גדולת רבו אך הבל יפצה פיהם גם לדעתם הקצר דהא הקב"ה שכינתו בשמים ובארץ ואסור לחלוק כבוד לעבד לפני רבו. והנה זה המין אמר השתא ברי טמיאי אתון ובודאי עתה אינו נקרא השם יתברך אלקי ישראל דאיך יכנו אלהות יתברך על טמאים ונתכוון בדבר זה כדי לבא לידי מינות אחר כך לומר לך עבוד אלהים אחרים דמתוך גדולת העבד וכו' ונרגש ר' חנינא בזה וסתם פיו ואמר לו אפילו בזמן שהם טמאים שכינה עמהם ואם כן גם לפי דעתך אסור לחלוק כבוד לעבד לפני רבו. ועוד נראה לי בס"ד בזה כונת המין לומר כיון דבר' טמיאי אתון אם כן בנקל יוכל היצר הרע להוריד אתכם אל שער החמשים של טומאה שהוא כמנין טמא שאין תקוה לעלות משם ולא תועיל לכם כל תשובה שבעולם ולמה תטריחו עצמכם בדברים שבקדושה ותהיו קרחים מכאן ומכאן טוב לכם לעשות מה שהלב חפץ בדרך הרעה. והשיב לו ר"ח אי אפשר להיות דבר זה שיתגבר היצר על איש ישראל לשקעו במדרגה התחתונה של טומאה יען דכתיב השוכן אתם בתוך טומאתם, והיינו כל דבר תגבורת שלו תהיה מכה מלוי אותיות שמו ולכן בשם יצר הניח הקב"ה שמו בתוכו כדי שלא יתמלא יותר ויתגבר והיינו יו"ד צד"י רי"ש הסוף הוא שם שדי' כדי שלא יוכל להתמלא ופסק כח תגבורת שלו וזהו שוכן בתוך טומאתם הוא היצר שבו טומאתם ולכן אין אנחנו חוששים פן יתגבר היצר מאד. או יובן בס"ד כונת המין לומר אף על פי דאנשי כנסת הגדולה ביטלו יצר הרע דעבודה זרה עם כל זה עדיין אתם עובדים עבודה זרה מכה עונות שאדם דש בעקביו כמו שאמרו כל הכועס כאלו עובד עבודה זרה וכל המתגאה כאלו עובד עבודה זרה כי על זה רמז הכתוב [איכה א' ט'] באמרו טומאתה בשוליה שהוא עונות שאדם דש בעקביו והשיב לו ר"ח השוכן אתם בתוך טומאתם ואם כן איש של שכינה מכה ודוחה ומעביר איש הכעס ואש הגאווה וביזה יתרפא מכאובינו:

23. מהרש"א על יומא דף נז/א

גמ' השתא ברי טמאים כו'. ר"ל גם כי טהורים הייתם השתא בגלות נעשיתם ברי טמאים דכתיב טומאתה בשוליה ופורש עצמו מכם כפורש מטומאת נדה וא"ל מה כתיב בהו השוכן אתם וגו' שאינו פורש לגמרי אלא כפורש מאשתו נדה דדר עמה בבית א'. כן הקב"ה שוכן אתנו גם עתה בגלות כמ"ש עמו אנכי בצרה:

24. ספר רינת יצחק [תניינא]

וכפר על הקדש מטמאת בני ישראל ומפשעיהם לכל חטאתם וכן יעשה לאהל מועד השוכן אתם בתוך טמאתם (טו, טז).

<p>טומאה כדליתא צפ"ק לשזועות דף ז' ז' ולפיכך צציל אלו ג' טומאות חרב הבית, אם לא כאשר החטא צשוגג ואז כתיב השוכן אתם בתוך טומאתם עכ"ד, ודבריו קשין דהא בקרא כתיב ומפשעיהם לכל חטאתם, ונגמרא למדו מזה שמכפר אף על המורד צמזיד דכתיב (מ"ג ג, ז) מלך מואב פשע צי, הרי שהקב"ה שוכן</p>	<p>המהר"ל צפ"ד מנלך ישראל כתב שצית ראשון חרב מפני ע"ז ג"ע ושפ"ד, דמעלת צית המקדש הראשון היתה מפני השכינה ששורה צו ולפיכך חרבן שלו כאשר לא היה ראוי שחשרה שכינה ציניהם והיינו כשטמאו את המקדש ואין השם שורה בתוך טומאתם ואלו הג' חטאים נקראו</p>
--	---

<p>שוכן אתנו. וראיתי צמהרש"א שם שציתא שהצדוקי טען שהקב"ה פורש ממנו, וא"ל ר' חנינא השוכן אתם שאינו פורש לגמרי אלא כפורש מאשתו נדה דדר עמה צצית א' כן הקב"ה שוכן אתנו גם עתה צגלות, הרי מצוחר מהמהרש"א שאע"ג שהקב"ה שוכן אתנו בתוך טומאתנו מ"מ פורש מהם כאשתו נדה. ועיין צצעל הטורים ס"פ מצורע שהציא מדרש שצדמה כלל ישראל צעת טומאתם כנדה מה נדה הכהן נכנס עמה אף ישראל אע"פ שהן טמאים ה' ציניהם שנאמר השוכן אתם בתוך טומאתם, הרי שכלל ישראל צעת טומאתם נדמה לנדה, וי"ל שלכך חרב הבית, ועיין מש"כ צזה צרנת יצחק א"כה (א, ח-ט) יעו"ש.</p>	<p>אתם אפילו כשפשעו צו, והנה רצנו צחיי כתב אע"פ שטמאים שכינה ציניהם כמו שדרשו רז"ל וירח את ריח צגדיו אפילו ריח צוגדיו, ודרשו עוד עלית למרום וגו' ואף סוררים לשכון י-ה אלקים אפילו יש צתוכס סוררים ופושעים שכינה ציניהם, הרי כתב להדיא שאפילו כשפושעים ומורדים שכינה עמהם.</p>
--	---

<p>והנה ציומא ג"ז אמר ליה ההוא צדוקי לר' חנינא השתא צרי טמאים אתם [ופירש"י ואין שכינה שורה ציניכס צטומאה] א"ל תא חזי מה כתיב צהו השוכן אתם בתוך טומאתם אפילו צומן שהן טמאין שכינה שורה ציניהם, והנה הבית חרב מפני עונות צמזיד וכמש"כ הגר"א צאסתר (ג, צ), ומ"מ הקב"ה</p>	<p>והנה ציומא ג"ז אמר ליה ההוא צדוקי לר' חנינא השתא צרי טמאים אתם [ופירש"י ואין שכינה שורה ציניכס צטומאה] א"ל תא חזי מה כתיב צהו השוכן אתם בתוך טומאתם אפילו צומן שהן טמאין שכינה שורה ציניהם, והנה הבית חרב מפני עונות צמזיד וכמש"כ הגר"א צאסתר (ג, צ), ומ"מ הקב"ה</p>
---	---

25. ספר רסיסי לילה - אות יט

יט) ענין גלות השכינה פירוש שכינה הוא מידת השם יתברך שהוא שוכן בתוך לבבות בני ישראל כמו שנאמר (שמות כט, מה) ושכנתי בתוך וגו' אני ה' שוכן וגו' והוא מידת המלכות כטעם ומלכותו בכל משלה פירוש בכל היינו גם מה שהוא מרחק רב ובתוך טומאתם (יומא נו ע"ב) אפילו בלב המשוקע מכל מיני תאוות וזוהמא שהם הנקרא בלשון הכתוב טומאה מכל מקום חלק ה' עמו ואף על פי שחטא ישראל הוא שורשו צבוק הוא בהשם יתברך וקדוש שרוי בתוך מעיו ובמעמקי לבבו הנעלם. וזהו עיקר שכינה בתחתונים שרצה הקב"ה היינו בתוך לבבות בני ישראל. אבל בגלות נאמר (משלי כא, א) לב מלך ביד ה' שאין להם בחירה רק השם יתברך מנהיגם:

26. מרומי שדה מסכת יומא דף נו עמוד ב

אפילו בשעה שהן טמאים שכינה עמהם. רמז זה כתוב גבי אהל מועד, דקדושת קדק"ד הוא קדושת תורה שבכתב, וקדושת העזרה הוא קדושת עבודה במזבח, ושני הקדושות דוקא בטהרה. אבל קדושת היכל היא

קדושת תורה שבע"פ, משו"ה שם המנורה והקטורת, כמוש"כ בפ" התורה פ' תצוה ובכ"מ, ומשו"ה אפילו כשהן טמאים לא סרה קדושה זו מישראל. וכדאי' בברכות דף כ"ב ע"א דריב"ב אמר הלא כה דברי כאש. מה אש אינו מקבל טומאה כך דברי תורה כו'. משו"ה כתיב רמז זה רק בפרכת:

27. ספר קהלות יעקב

לח	קהלות	יומא סימן יד	יעקב
<p>דאסור ליהנות מקדשים, נראה דחשיב מקלקל, ויש להאריך בזה ע"פ הסוגיא דשבת דק"ו כאשר יראה המעיין ע"ש.</p> <p>וגם למאן דמחייב מקלקל בהבערה הא כתבו החוס' דמ"מ מודה במלאכה שא"ל לגופה שהוא פטור כדמוכח בסנהדרין דפ"ד ובכ"ד עתוס' צ"ק דלי"ד ע"צ ד"ה חובל וכו' וכאן אל"ג הוא שהתיקון שצמלמכה זו הוא הולדת הריח עוב והוא אינו מחטין לה ולא רוצה להריח בו, והענינים ארוכים מאוד ולא צאתי אלא להעיר שהדברים לריכים עיון רב לאסוקי שמעתה חליצה דהלכתא והשי"ת יראנו מתורתו נפלאות.</p>	<p>סימן טו</p>	<p>ענין ברירה בשני לוגין וכו'</p>	<p>מי שהיו לו מאה לוג של יין עבול מן התורה ואמר שני לוגין שאני עתיד להפריש מהן הרי הן תרומה וכו' לא יתחיל וישתה וכו' אלא יפריש ואח"כ ישתה ואין אומרים זה שהניח צסוף כאלו נצרר תחילה מפני שהיו צרו"מ מה"ת ואין אומרים בשל תורה נחשב כאלו נצרר, עד שיצרר עכ"ל (אין לפרש כוונתו ז"ל דגם למד"א אין צריכה, זהו כשעדיין לא הוצרך אבל אחר שהוצרך כמו שהתנה שפיר דמי, אפי' למד"א א"צ, ודה"ל צכל דוכתי דאמרי' א"צ היינו שאפי' לאחר שנצטרך לא מהני כההיא דאחיס שחלקו לקוחות או אם צל חכם למזרח כו' וכן בולס וצ"ע דר"ל עד שיצרר ויעשה עכשיו הלוח תרומה חדשה.) ומדמעיל למחר הפרשת שני לוגין להחיר את היין מוכח דדעת הרמב"ם ז"ל הוא שלא הל כלל התרומה שעשה (ע"י שאמר שני לוגין שאני עתיד להפריש כו') דאי כבר נתפסה התרומה רק שאין צרכיטו לצרר איזו הם השני לוגין א"כ מה מועיל הפרשה דלמחר הא כבר ליכא עבול וכן הוכיח מדברי הרמב"ם ז"ל אלו צספר כהונה פסיס דסובר דלא הל כלל, אלא שכתב לפרש דזכו דין מיוחד בתרומה דבעינן שירי ניכרין והעתקתי דבריו ז"ל בקה"י גיעין סי' י"ט וכתבתי שם דמלשון שסייס הרמב"ם ז"ל שאין אומרים בשל תורה נחשב כאלו נצרר עד שיצרר עכ"ל משמע לכאוי שזכו צכל עניני צרירות ולאו דוקא בשני לוגין ולכאוי מוכח מכ"ז דסובר הרמב"ם ז"ל דמה"ט דאין צריכה לא הל כלל. ולכאוי א"ע מדברי הרמב"ם ז"ל פ"א מגירושין ה"ד שכתב וז"ל יתר על כן אמר לסופר כתוב ולחיו שאלכה אגרש צו וכתב הסופר על דעת זה וגירש צו אחת מהן ה"ז ספק גירושין וכו' עכ"ל והיינו דהרמב"ם ז"ל מפרש הא דאמרינן דהאחרון פוסל דזכו משום שהוא ספק גירושין אך תמוה דהא בההיא דשני לוגין שאני עתיד להפריש מתצטרך דהרמב"ם ז"ל סובר דכיון דאין</p>
<p><u>צריך צירור למד"א אין צריכה או הכוונה שמה שעשה הל, רק שא"ל לצרר על אחת מהן הל, או שהכוונה דלא הל כלל, כגון באומר שני לוגין שאני עתיד להפריש יהיו תרומה דמאן דלית צריכה אוסר לשותת, אם הענין הוא מפני שלא הל תרומה כלל אדבר שא"ל לצררו. ואו דשפיר הל על שני לוגין העומדים להפרשה, אך א"ל לצרר מי הן שהיו עומדים להפרשה בשעה אמירה ונפק"מ גדולה בזה דאי כבר הל על שני לוגין רק שא"ל לצרר מי היו לפ"ז עכ"פ כבר אינו עבול רק מדומע היינו הערוצות חולין עם תרומה דלפ"ז מותר עכ"פ לכהנים המותרין בתרומה, וגם א"ל להחירו למחר לגבי ישראל דהא כבר הוא חולין רק מעורב צו תרומה שא"ל לצררם אבל אם (למד"א א"צ) לא הל התרומה כלל, ה"ז עבול, ואסור גם לכהנים. ולמחר יכולים לתקנו ולהחירו גם לגבי ישראל, ח"ל הרמב"ם ז"ל צפ"ז ממתער ה"א</u></p>			

צריכה לא חל כלל והבא פוסק דהוי ספק גירושין, והיינו דחל צו תורת גט רק שא"ל לצרר למי מהם הוכשר הגט.

ונראה דזה מתיישב היטב ע"פ דברי הר"ן ז"ל בגיטין שם (ר"פ ג') שכתב שג"ל דאחרון (היינו כתוב ולא חזי שאלתה אגרש) הוי ספק מגורשה דכיון דקיי"ל דצרבנן יש צריכה כו' משמע דמאי דאמר' דצאורייתא אין צריכה היינו משום דלחומרה אין צריכה אבל לקולא ודאי לא אמרינן א"כ (היינו שזכו ספיקא דדינה אי י"ב או א"ב ולכן דצאורייתא מחמירין וצרבנן מקילין לומר י"ב להקל אבל להקל דצאורייתא מטעם אין צריכה לא נימא כלל) לפיכך וכו' ה"ז ספק גירושין וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהלכות גירושין וכו' עכ"ל ומדברי הר"ן ז"ל אלו מוכח צדדיא דסובר דהיכא דאמר' אין צריכה לא חל כלל ולפיכך כשצא לומר דכאן הוי ספק גירושין הוכרח להסביר שהספק הוא מטעם שמה הלכה דיש צריכה ושפיר חל הגט, ומוכח צדדיא דלכאד שאין צריכה אין כאן חשש גירושין לפי שאינו גט כלל דאי כל היכא דאמר' דא"כ נמי חל אלא שלא ידעינן על אחיזה חל א"כ שפיר הוי על כל אחת שגירש ספק שמה זו היא אותה שחל עליה הגט, ולמ"ל לחדש דהוי ספק גירושין משום ספיקא דדינה שמה יש צריכה.

והשתא לפירש הר"ן ז"ל אחי שפיר מאוד הא דגזי הכיח דגט פוסק הרמב"ם ז"ל דהוי ספק גירושין היינו שמה הלכה דיש צריכה וחל הגט לאחת מהן והיינו לזו שצורר ומגרש ורק להחירה לשוק א"ל דשמה א"כ אבל צדדיא דשני לוגין שפיר פסק דלמחר אחר שהפירש שני לוגין מותר נמי"א שאם יש צריכה הרי מטעיל ההפרשה למחר מדין צריכה מאי אמרת שמה אין צריכה, הרי לפי האד דא"כ לא חל כלל, ושפיר מהני הפרשה למחר מדין הפרשה חדשה, הכלל דעפ"י שיטת הר"ן ז"ל דברי הרמב"ם ז"ל מצואריו היטב, ועי' שעה"מ

פ"ג מגירושין ה"ד מש"כ שם צאריכות ע"ד קושיית היש"ש על שיטת הר"ן ז"ל ה"ל ולשיטת הרמב"ם ז"ל והר"ן ז"ל (ועי' קה"י גיטין סי' י"ט שכן הוא ש"י החוסי צעירובין ל"ז וגיטין דע"ג) דמטעם דא"כ לא חל כלל קשה היכא דליקדשו ארבעים מתוך שמונים דקדשי ארבעים לריו"ח והרי ריו"ח סבר א"כ וכמו שהוכיחו מכאן החוסי מנחות ע"ה דגם אי א"כ הדבר חל אלא שא"ל לצררו וכ"כ צעירובין ד"ג ע"כ דאפילו אי א"כ היינו רק דא"ל לצררן אבל עכ"פ על אחת מהן חל, וכן קשה טובא מכמה דוכתי דאשכחן דחל על דבר שאינו מצורר בקדושין דני"א במקדש אחת משהי לחיות ובמנחות דק"ח אחד מכשני הקדש כו' וחוששין לציונו, ובצ"צ ק"ז ח"י שדכ ח"י מוכר נך יניח לו ח"י שדכו, ובכתובות דק"ט הכוא דאמר דיקלח לצרה כו' הכא דקלח גזי"י הוא, ובהרמב"ם ז"ל פ"ז ממעילה ה"ז כ"ס מכיסי הקדש דכולן צספק והוא צתוספתא ועתוסי גיטין דף ע"י וצברין ז"ל שם והכתי"פ כוסף להקשות ממחגי' דסוף מעילה צאומר פרוטה צכ"ס זה הקדש דכולן צספק לר"ע ולצבן והסם אמרינן דרע"ק סבר אין צריכה ואפ"י חל בהקדש.

והנראה צזכ דודאי כשאנו מפרש שיחול על אחת מיוחדת אלא אומר שצתוך אותן פרוטות יהא אחת מהן הקדש וכן כיו"צ צשאר דברים פשיטא דחל דהא מטיקרא לא נחית להטיל החלות על דבר פרעו רק שצכלל אותן הפרוטות תכא אחת הקדש, ורק צמפרט דבריו ורז"ה שיחול צפרטות על מה שהתנה עגון שני לוגין "שאני עמיד להפירש" או חס ירדו גשמיס "תכא זו" תרומה, על זו או ה"ז גיטך "שעה אחת קודם מיתתי", שרז"ה להטיל דין תרומה, על שני לוגין מיוחדים, (אותן שיפירש למחר) או תרומה זה על זה, או

שיחול הגט צאותה שעה המיוחדת שהוא מתנה היינו סמוך למיתתו, צזכ דעת הפוסקים ה"ל דכיון דא"כ לא חל כלל דא"ל שיחול על דבר פרטי כשלא יהא לנו כח לצררו לעולם אחרו, וכדאסברה לה הגרעק"א ז"ל צמערכה לעירובין דאין ראוי שיחול החלות על הדבר שלא נוכל לצררו ע"ש ועיין לשון הר"ן ז"ל נדרים ר"פ השותפין וכ"ז הוא צשרז"ה שיחול על דבר פרטי שצתוך הצערות, אבל היכא דאמר צדרך כלל שצתוך אותן צערות יהא אחת כך וכך ואינו צא כלל לקצבו על אחד מיוחד צצו צזכ הכל מודים שחל צצערות כפי השיעור שהתפ"ס צו. ועי' קה"י גיטין סי' י"ט שהארכתי צצכ"י עוד צזכ מסוגיא דעירובין ל"ז ע"ש.